

تقویت سیاست خارجی ترکیه در حوزه صادرات هواپیماهای بدون سرنشین

نویسنده: Alper Coşkun (آلپر جوشکون)

ترجمه و بررسی: محمدرضا صفری پورزاده رشتی، پژوهشگر مطالعات منطقه ای

مقدمه

هواپیماهای بدون سرنشین (پهپاد ها)، به سرعت در حال تبدیل شدن به سلاحی منتخب برای بسیاری از دولت‌ها و به طرز نگران کننده ای، حتی برای بازیگران غیردولتی می باشند. هزینه تولید پهپاد نسبتاً ارزان و مقرون به صرفه می باشد. و همواره ثابت شده که کاربرد آن در عملیاتی تهاجمی و تدافعی بسیار مؤثر است. ترکیه از عملکرد قابل توجه پهپادهای بومی خود در عرصه های عملیاتی، از سوریه و لیبی گرفته تا قفقاز جنوبی، بهره می برد زیرا آنکارا به دنبال افزایش پیوسته تعداد پهپادهایی است که به سایر کشورها می فروشد.

اما ناگفته نماند که این موفقیت ها هزینه هایی نیز در پی داشته است:

ترکیه به دلیل سیاست های صادرات پهپادی خود، به شدت توجه مجامع بین المللی را به خود جلب کرده و در برخی مواقع نیز مورد انتقاد قرار گرفته است و آخرین نمونه آن در دسامبر ۲۰۲۱ بود که بنا بر گزارش های مقامات ایالات متحده، این کشور نگرانی های بشردوستانه خود را در مورد استفاده از پهپادهای ترکیه در اتیوپی ابراز کرد، جایی که درگیری بین دولت و شورشیان، در منطقه تیگری ادامه داشته و پیامدهای ناگواری را برای غیر نظامیان به همراه داشته است. بر اساس گزارش های غیررسمی، ترکیه این انتقادات را رد و اعلام کرده که همواره بر تعامل خود با همه طرف های درگیر برای کمک به حل این مناقشه تاکید داشته و اشاره کرده است که آنکارا قوانین بشردوستانه را به فرایند فروش تسلیحات خود ضمیمه می کند. و به آن ها پایبند است. با فرض رد چنین انتقادات و ادعاهایی، این امر، رویکردی ناقص و ناکافی برای دولت ترکیه تلقی گردد.

این کشور می بایست برای تحکیم وجهه خود به عنوان یک صادرکننده متعهد هواپیماهای بدون سرنشین گام های اساسی و ملموسی را در این زمینه بردارد، به گونه ای که بتواند چشم انداز و انتظارات خود را در یک بازار رقابتی

تقویت نماید. این کشور می تواند این کار را قبل از هر چیز با شفاف سازی بیشتر در مورد معاملات هواپیماهای بدون سرنشین خود انجام دهد. این عمل به جلوگیری از گمانه زنی ها در مورد اقدامات ترکیه کمک شایانی می کند و چنین گامی را می توان با اقدامات راستی آزمایی مانند پایبندی دقیق به رژیم های کنترل صادرات چندجانبه مرتبط، و تدوین و تهیه یک قانون یا نظامنامه عملکرد ملی بر مبنای اصولی برای هدایت سیاست های انتقال و فروش هواپیماهای بدون سرنشین، تکمیل و تدوین نمود. ترکیه همچنین می تواند با تقویت گفتگو در میان متحدانش در ناتو، در مورد فن آوری ها و جنگ افزارهای پهپادی، از این نیز فراتر برود.

پهپادهای ترکیه و یک صنعت دفاعی رو به رشد

تقاضای جهانی برای کاربردهای نظامی و غیرنظامی پهپادها در حال افزایش است. برخی از پیش بینی ها حاکی از آن است که بازار پهپادهای نظامی تقریباً از ۱۱,۳ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۱ به حدود ۲۶,۱ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۸ خواهد رسید. انتظار می رود استفاده گسترده از پهپادها برای وظایفی همچون جمع آوری اطلاعات و نظارت تا مدیریت مرزها، علاوه بر کاربرد انعطاف پذیر و چندگانه آنها در مبارزه با تروریسم و عملیاتهای نظامی، تقاضای استفاده از آن را تقویت کند. ادغام و همگرایی موفقیت آمیز پیشرفت ها در مدیریت داده ها و هوش مصنوعی در فناوری های پهپادی، که به عنوان «رنسانس» در این بخش توصیف می شود، این روند را قوی تر می کند. ترکیه چشمان خود را به این بازار دوخته است و با معرفی نسل جدید پهپادهایی با قابلیت های پیشرفته نبض بازار را در دست گرفته و در تلاش است تا در این عرصه پیشگام باشد.

مجموعه گسترده ای از هواپیماهای بدون سرنشین که شرکت های سازنده در ترکیه توسعه داده اند به چهره و کارنامه اصلی صنایع دفاعی ملی در حال رشد ترکیه تبدیل شده است. بخش صادرات تسلیحات ترکیه که به طور سنتی توسط سلاح های سبک و نفربرهای زرهی تداوم داشت، اکنون در برگیرنده انواع پهپاد، موشک، ناوچه و قایق های رزمی و دیگر سیستم های تسلیحاتی پیشرفته می باشد. و تلاش برای فروش زیردریایی نیز در دستور کار دولت آنکارا قرار دارد. در نتیجه، صادرات تجهیزات دفاعی و هوافضای ترکیه از سال ۲۰۱۲ بیش از دو برابر شده و در سال ۲۰۲۱ از ۳ میلیارد دلار فراتر رفته است. بر اساس گزارش ماه دسامبر سال ۲۰۲۰ موسسه تحقیقات صلح بین المللی استکهلم،

ترکیه به طور متوسط در رتبه‌بندی جهانی صادرکنندگان تسلیحات، شش پله صعود کرد و از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ پس از اینکه به مدت پنج سال در رتبه نوزدهم قرار گرفته بود، اکنون در رتبه سیزدهم این فهرست قرار دارد.

این سیر صعودی به ویژه در پس زمینه رو به وخامت روابط آنکارا با متحدان و شرکای سنتی اش در حوزه صنایع دفاعی خود در غرب، بویژه ایالات متحده آمریکا به مایه مباحثات ترکیه تبدیل شده است. حزب حاکم ترکیه، حزب عدالت و توسعه، اغلب از این نقطه عطف برای اهداف داخلی و به نمایش گذاشتن آنچه که به عنوان یک داستان موفقیت آمیز و قابل تامل که بتواند نظر عموم را به خود معطوف کند، استفاده می نماید. این روند به عنوان سندی دال بر پیشرفت و رشد مهار نشدنی ترکیه شناخته می شود، علی‌رغم آنچه که در محافل دولتی به عنوان تلاش‌های اخلال‌گرانه بی‌وقفه و سازمان‌دهی شده توسط نیروهای خارجی توصیف می‌شود و یا به عبارتی استدلالی که در داخل طرفداران زیادی دارد اما ناظران خارج از ترکیه را تحت تأثیر قرار نمی‌دهد.

گاهی اوقات، روایت پیرامون جریان مذکور نیز با اقدامات تبلیغاتی اغراق آمیز تحمیل و بزرگنمایی می‌گردد. یک نمونه بارز آن فیلم کوتاهی با عنوان «رمزگشایی شده: قدرت پهپادی ترکیه» است که به زبان انگلیسی و توسط شبکه خبری بین‌المللی تی آر تی ورلد تحت نظارت و مدیریت شرکت رسانه ملی متعلق به سازمان رادیو و تلویزیون ترکیه، تهیه شده است. این فیلم پس از جنگ سال ۲۰۲۰ در منطقه ناگورنو - قره باغ، بین آذربایجان و ارمنستان به نمایش در آمد. در این برنامه تأثیر قدرت پهپادهای ترکیه در درگیری چهل و چهار روزه در قفقاز جنوبی به همراه زیرنویس با عباراتی چون «قدرت پهپادهای ترکیه درگیری‌های منجمد را ذوب می‌کند» بزرگنمایی گردید. این شعار سهل‌انگارانه، مدرکی جز دال بر متهم شدن ترکیه نمی‌باشد. و به بهتر شدن تصویر این کشور به عنوان یک نیرو و بازیگر مهم هیچ کمکی نکرده است.

این لفاظی‌های پوپولیستی با چنین ماهیتی به آسانی باعث می‌گردد تا ضعف‌ها و آسیب‌پذیری‌های مختلف و طولانی مدت در صنعت دفاعی ترکیه در ارتباط با اتکای مداوم به فناوری‌های خارجی برای تهیه قطعات تسلیحاتی خاص نادیده گرفته شود. در حالی که این امر گاهی اوقات نقصانی ناتوان‌کننده تلقی می‌شود، اما مشخص می‌گردد که ترکیه چشم انداز و پیشرفت قابل توجهی در توسعه شالوده صنعت دفاع ملی خود برای آینده داشته است.

اثر بومرنگ

فروش تسلیحات، تجارتی پرسود و در عین حال پرمخاطره است. کشورهای مبدأ و صادر کننده در این حوزه ناگهان در کانون توجه قرار میگیرند و با انبوهی از سؤالات دشوار روبرو می شوند، سوالاتی مانند اینکه آنها از چه سطحی از نظارت در صادرات تسلیحات استفاده می کنند.

ترکیه این اثر بومرنگ را پس از استفاده اوکراین از یک پهپاد ساخت این کشور در ۲۶ اکتبر ۲۰۲۱ برای از بین بردن توپخانه هویتزر که نیروهایش را هدف قرار داده بود، تجربه کرد. مقامات اوکراینی اعلام کردند که پس از گلوله باران مکرر هویتزر که منجر به کشته شدن یک نظامی اوکراینی و زخمی شدن یک نفر دیگر شد، این کار را انجام دادند. ولادیمیر زلنسکی، رئیس جمهور اوکراین در این باره گفته که این اقدام دفاع از خود و پس از نادیده گرفتن هشدارهای متعدد از سوی اوکراین صورت گرفته است. وی همچنین انتقادهای روسیه و همچنین نگرانی های آلمان و فرانسه را نیز بی مورد و بی اثر خواند.

روسیه با ابراز نگرانی شدید خود، از رئیس سوئدی سازمان امنیت و همکاری اروپا خواست تا به آنچه که نقض آشکار توافقنامه های مینسک توصیف می کند، واکنش نشان دهد. توافقاتی که در حقیقت در جهت پایان دادن به بحران های میان روسیه و اوکراین صورت گرفته بود. در همین حال، دیمیتری پسکوف، سخنگوی ریاست جمهوری روسیه، ترکیه را مورد سرزنش قرار داده و گفته است که مسکو قبلاً نگرانی های خود را با آنکارا در مورد فروش انواع پهپاد به اوکراین، در میان گذاشته است. پسکوف با ابراز نا رضایتی خاطر نشان کرده که این حمله پهپادی، نگرانی های کرملین در مورد اثرات بی ثبات کننده این نوع از تسلیحات در منطقه را تایید می کند.

مولود چاووش اوغلو وزیر امور خارجه ترکیه این انتقادات را رد کرده، و اعلام کرده است: «این پهپادها ممکن است در ترکیه ساخته شده باشند اما آنها فروخته شدند، و دیگر متعلق به اوکراین می باشند. و نمی توان از آنها به عنوان سلاح های ترکیه یاد کرد». وی در ادامه خاطر نشان کرد که اوکراین باید از ذکر نام ترکیه خودداری نماید. این امر در واقع یک خط دفاعی ویژه از سوی اوکراین تلقی می گردد. و مهمتر از آن، مشکلات و خطراتی را برای ترکیه در پی داشته است:

اول آنکه، درست است که پیمان‌های مورد بحث، متعلق به اوکراین می‌باشد و کیف به تنهایی در مورد استفاده از آن اختیار تام دارد، اما این امر که تامین کنندگان تسلیحات می‌توانند پس از فروش تسلیحات از هر مسئولیتی شانه خالی کنند موضوع دیگری است. این امر همچنین با روح رفتار مسئولانه در سازوکارهای کنترل صادرات که ترکیه یکی از طرفین آن بوده و مدعی تبعیت از آن است، در تضاد می‌باشد. علاوه بر این، ترکیه برای سال‌ها به انتقاد از دیگر کشورهای از جمله متحدانش پرداخته است، آن هم زمانی که سلاح‌های تولید شده در این کشورها همواره به نحوی در اختیار حزب کارگران کردستان (پک‌ک) قرار داده شده، آن هم گروهی که در فهرست سازمان‌های تروریستی ترکیه، اتحادیه اروپا و ایالات متحده قرار گرفته است. ترکیه به‌عنوان کشوری که به‌طور پیوسته انگشت اتهام را بسوی کشورهای دیگر نشانه رفته است، باید مراقب بی‌احتیاطی‌هایش و همچنین تلاش برای منحرف ساختن اتهامات وارده به خودش و یافتن سازوکاری مناسب در جهت تحقق اهدافش باشد.

ثانیاً، بحث زمان مطرح می‌باشد. مدتی است که تصور می‌شود ترکیه در سیاست خارجی خود موضع نظامی تری را اتخاذ کرده است. از میان همه موارد مطرح شده در این خصوص، این امر منجر به افزایش دقت و نظارت بیشتر در استفاده آنکارا از پیمان و نحوه بررسی دقیق آن در هنگام صادرات آنها شده است. با توجه به قابلیت‌های پیمان‌های ترکیه، لفاظی آنکارا بیش از هر زمان دیگری اهمیت می‌یابد. از سویی شانه خالی کردن ترکیه و مسولیت نپذیرفتن از سوی دولت آنکارا اعتبار چندانی نخواهد داشت و مطمئناً نمی‌تواند آنکارا را در برابر بدبینی‌های موجود نسبت به سیاست‌ها و اهدافش مبرا سازد.

سوم آنکه، نادیده گرفتن انتقادات از سوی ترکیه آن هم با اشاره مستقیم به اوکراین، شریک راهبردی نوظهور ترکیه در حوزه صنایع دفاعی، منطقی بنظر نمی‌رسد. چشم انداز این رویکرد نتایج مثبتی در پی نداشته و ممکن است نگرانی‌هایی را در اوکراین در مورد انعطاف‌پذیری مشارکت نوظهور میان دو کشور ایجاد نماید.

با توجه به موارد اشاره شده دو راهکار را می‌توان پیشنهاد داد: اولاً، مقامات ارشد ترکیه می‌بایست برای موارد احتمالی مربوط به استفاده از پیمان‌های ترکیه توسط کشورهای ثالث آمادگی بیشتری داشته باشند. در ابعاد وسیع تر، آنکارا باید بر روی نوع روایت و شیوه‌های خود پیرامون فروش پیمان‌ها، نه تنها با برجسته کردن قابلیت‌های عملیاتی آن‌ها، بلکه با شناساندن میزان تلاش و کوشش این کشور در راستای صادرات پیمان به مقدار لازم تمرکز نماید. بکارگیری یک چارچوب سیاسی ساختاریافته و با احترام به قوانین بین‌الملل و همچنین حمایت اذهان عمومی، می‌تواند ترکیه را در برابر انتقادهای شدید تقویت نماید. و شاید مهم‌تر از آن برای آنکارا، چنین رویکردی بتواند به رفع هرگونه ابهام

در مورد صادرات هواپیماهای بدون سرنشین آن کمک کند، و در نتیجه بتواند از شهرت، جذابیت و اعتبار صنعت دفاعی ترکیه به طور کلی محافظت کرده و موجب پیشرفت آن شود.

اجرای سازوکار و استاندارد های مناسب

موفقیت ترکیه در توسعه فناوری های پهپادی در سال های اخیر، هم در محافل رسمی و هم در بین مردم ترکیه به عنوان نتیجه مبارزه ای سخت، علیه نزدیک ترین متحدان این کشور که در زمینه همکاری های صنایع دفاعی یا به اشتراک گذاشتن فناوری های نظامی در ترکیه همکاری های لازم را نداشته اند، به طور عمده مشاهده می شود. این تصور باعث بوجود آمدن حس سرخوردگی خاصی در کشور ترکیه نسبت به شرکای سنتی غربی خود شده است. و همچنین بطور هوشیارانه، منجر به ایجاد حس ملی گرایی تکنولوژیکی، افزایش اعتماد به نفس، و بازتابی قوی برای محافظت از دستاوردهای تکنولوژیکی و دانش عملی در ترکیه گردیده است.

میل و اشتیاق ترکیه برای تثبیت خود به عنوان یک قدرت پهپادی و علاقه ی وافری که در میان تعداد فزاینده ای از خریداران بالقوه ایجاد کرده است، آنکارا را با معمایی پیچیده روبرو می کند: اینکه ترکیه چگونه می تواند چهره یک بازیگر بین المللی مهم و مسئول از منظر پابندی به سیاست خود در مورد انتقال هواپیماهای بدون سرنشین به کشورهای ثالث، آن هم بدون مهار مزیت رقابتی خود در یک بازار تقاضا را حفظ نماید؟

این موضوع تنها یک چالش منحصر به کشور ترکیه نمی باشد. در حال حاضر، هیچ چارچوب بین المللی اختصاصی ای وجود ندارد که بتواند هنجارها و قوانین جهانی را برای خرید، فروش و انتقال پهپادها تعیین کند. هرچند تیم مشاوران باراک اوباما، رئیس جمهور سابق ایالات متحده، در زمان دولت وی تلاش هایی انجام داد، از جمله از طریق ارائه یک سیاست ملی در سال ۲۰۱۵، که الزامات و تعهدات ایالات متحده، تحت رژیم کنترل فناوریهای موشکی (ام تی سی آر) را تا حدودی تقویت کرده است. ام. تی. سی. آر، مستلزم داشتن "انگاره ای قوی و دال بر انکار" در اشتراک فناوری های موشکی بر اساس تقسیم بندی های مرتبط با برد و گنجایش و ظرفیت ترابری می باشد. اما تلاش های صورت گرفته با هدف شکل دهی یک سازوکار و چارچوب بین المللی برای فروش پهپادها بی ثمر بوده و در همین حال، سیاست های دوران باراک اوباما در این حوزه نیز متعاقباً در سال ۲۰۱۹ یعنی در دوره ریاست جمهوری پیشین دونالد ترامپ و بخاطر سیاست های وی که در جهت تسهیل صادرات هواپیماهای بدون سرنشین توسط شرکت های آمریکایی بوده، به شدت تضعیف گردید. گزارش هایی وجود دارد که دولت جو بایدن، در حال بازنگری در

سیاست‌های کنترل تسلیحات با انگیزه ایجاد ارتباط بین فروش تسلیحات و حقوق بشر است و در عین حال بر اهمیت ترویج انتقال و صادرات تسلیحاتی که با منافع ایالات متحده آمریکا منطبق است تأکید می‌کند.

این انتظار که ترکیه در فروش پهپادهای خود بطور غیر منصفانه در برابر دیگر تامین کنندگان متضرر گردد، واقع بینانه نمی‌باشد، با این حال، برخی راهکارها در مورد چگونگی اطمینان از استفاده مسئولانه و قانونی از پهپادهای ترکیه می‌تواند به ایجاد تصویری واقعی و معتبر از دستاوردهای فن آوری رو به رشد ترکیه کمک کند و در عین حال بر جذابیت آن بیفزاید.

در این راستا دولت ترکیه باید چهار گام اساسی بردارد: شفافیت سازی را افزایش دهد، قوانین مرتبط با کنترل صادرات را رعایت نماید، یک نظام نامه رفتاری تدوین کند و جرقه گفتمان و مناظره در حوزه پهپادی را میان اعضای ناتو ایجاد نماید.

۱- افزایش شفاف سازی: این اقدام حیاتی‌ترین و اساسی‌ترین گام در این راستا و با اراده سیاسی مناسب، ساده‌ترین راهکار می‌باشد. در فهرست دریافت کنندگان هواپیماهای بدون سرنشین ترکیه نباید مناطق خاکستری وجود داشته باشد. به بیان ساده تر، واقعیت‌های امروزی، پنهان کردن یا انکار انتقال چنین فناوری‌هایی را به‌ویژه پس از استقرار آنها غیرممکن می‌سازد. سیاستگذاران در آنکارا باید این واقعیت را بشناسند و در اصل می‌بایست اطلاعات مربوط به تراکنش‌های نهایی شده با کشورهای ثالث در ارتباط با انتقال و فروش پهپادها را براحتی در دسترس عموم قرار دهند. دولت ترکیه نباید به ناظران و منتقدان فرصت دهد تا در مورد اینکه ترکیه پهپادهای خود را در کجا بفروش می‌رساند، به گمانه زنی و انتقاد پردازند، و قبل از هرگونه ابهام از سوی آنها در این مورد شفاف سازی نماید به خصوص این که غیر شفاف بودن و پنهان کاری چیزی جز دامن زدن به گمانه زنی‌های بالقوه و مضر، نخواهد بود.

۲- پایبندی به رژیم‌های کنترل صادرات: ترکیه به مدت چند دهه تجربه آشنایی کافی به روشها و شیوه نامه‌های کنترل صادرات، بر اساس چارچوب‌های رژیم کنترل فناوری‌های موشکی (ام.تی.سی.آر) و توافق واسنار هلند را در کارنامه خود دارد.

دو رژیم چندجانبه‌ای که مجموعه قوانین آنها با انتقال هواپیماهای بدون سرنشین و فناوری‌های مرتبط آن، ارتباط مستقیم دارد. از طرفی، دولت ترکیه فرآیند بین سازمانی مناسب و تثبیت شده‌ای دارد که توسط وزارت امور خارجه و وزارت دفاع هماهنگ می‌شود. این چارچوب و هماهنگی باید حفظ شود و تلاش‌های جدی برای اطمینان از عملکرد مؤثر و کارآمد آن انجام بطور پیوسته انجام پذیرد. جانبداری و تلاش با انگیزه سیاسی برای مداخله در فرآیند

مذکور نباید مجاز شمرده شود. این هدف را می توان با ایجاد فضای بیشتر و مناسب برای نظارت پارلمانی و نظارت عمومی بر این روند تقویت کرد. یک سیستم گزارش دهی سالانه جامع و غیر محرمانه که ماهیت کار انجام شده در یک دوره گزارش دهی معین را مشخص می کند نیز می تواند به شفاف تر و معتبر تر کردن این تلاش ها کمک کند.

۳- تدوین یک نظام نامه رفتار ملی یا عملکرد سیاسی: چارچوبی سیاستی حاوی اصولی که فرآیندهای تصمیم گیری ترکیه در مورد فروش هواپیماهای بدون سرنشین به کشورهای ثالث را هدایت می کند، و گام بزرگی در جهت ایجاد تصویری معتبر در مورد صنعت هواپیماهای بدون سرنشین ترکیه خواهد بود. ترکیه به جای تایید غیررسمی و شتابزده مفاد و محدودیت های بشردوستانه که برای فروش هواپیماهای بدون سرنشین به کشورهای ثالث اعمال می کند، باید در همان ابتدا و پیش از رسانه ای شدن آن، این اصول را اعلام کند. به توافقات با کشور کاربر پایان دهد و اقدامات منطبق و مطلوب که برای دریافت کنندگان الزام آور است باید بخش جدایی ناپذیری این آیین نامه ملی باشد. اعلامیه ای با این ماهیت و اجرای شفاف عناصر موجود در آن می تواند به ارتقا و بهبود وجهه ترکیه به عنوان یک بازیگر بین المللی قابل پیش بینی و قابل اعتماد کمک شایانی نماید.

۴- تقویت گفتمان در میان متحدان و اعضای ناتو: ترکیه با کمی جسارت می تواند این تلاش ها را یک گام به جلوتر ببرد. آنکارا می تواند گفتمانی را در میان متحدان ناتو در مورد فن آوری های هواپیماهای بدون سرنشین و جنگ مطرح سازد و با به اشتراک گذاشتن برخی از تجربیات عملیاتی خود - البته نه لزوماً همه ی آنها - این گفتمان را پیش برده و آن را جهت دهی کند. هر چند تردیدهای قابل درک در ترکیه در مورد انجام این کار وجود خواهد داشت، اما دانش فنی مهم در ارتباط با ساخت پهپاد را می توان از چنین افشاگری هایی حذف کرد، به همان شیوه که همه متحدان موضوعات حساس ملی را فیلتر می کنند و در عین حال اطلاعات کلی را با یکدیگر به اشتراک می گذارند.

آمادگی ترکیه برای چنین اقدامی در آستانه نشست آتی ناتو که در اواخر ژوئن ۲۰۲۲ در مادرید اسپانیا برگزار خواهد شد، بسیار به موقع خواهد بود. تمایل ترکیه برای تشویق به گفتگو میان متحدان ناتو در مورد هواپیماهای بدون سرنشین به ویژه با توجه به نقش فناوری و سیستم های تسلیحات خودکار در جنگ مدرن به عنوان موضوعی برجسته در بحث های جاری در ناتو، از جمله در مورد تدوین یک مفهوم استراتژیک جدید، بسیار مناسب و درخور توجه است. مفهوم استراتژیک جدید ناتو، ائتلاف ناتو را به دورانی هدایت می کند که به گفته ینس استولتنبرگ، دبیر کل ناتو "جنگ ها که بوسیله ی گلوله ها و کشتی های جنگی تعریف می شوند نتیجه آن ها نیز به همان اندازه با بایت ها و داده های کلان نیز مشخص می گردد."

با توجه به تجربیات عملیاتی اخیر ترکیه و ابتکار عمل این کشور با انواع مختلف هواپیماهای بدون سرنشین، چنین ابتکاری جذابیت زیادی برای شرکای ترکیه در ناتو خواهد داشت، همچنین نشانه معناداری از تمایل ترکیه به همکاری نزدیک با متحدانش نیز خواهد بود. در همین راستا، پس از درخواست اخیر ترکیه برای خرید ۴۰ فروند هواپیمای جنگنده اف-۱۶، از ایالات متحده آمریکا و تهیه دو برابر این تعداد از کیت های مدرن سازی برای برخی از هواپیماهای قدیمیتر، می توان گفت: این اقدام بر آمادگی ترکیه برای ماندن در چرخه ی رقابت در روابط خود با شرکای سنتی غربی اش تاکید دارد.

نتیجه گیری

پهپادهای ترکیه در چند سال گذشته نامی برای خود دست و پا کرده اند و چشم انداز ادامه این روند مطلوب بنظر میرسد و این احتمال وجود دارد که ترکیه بتواند شالوده و اساس صنایع دفاعی و فرصت های صادراتی خود را گسترش دهد. نقطه آغازین این سیر صعودی، فرصت مناسبی برای ترکیه است تا بتواند در داخل کشور در جهت تقویت و تحکیم یک فرهنگ سیاست داخلی مطلوب و ایجاد شهرتی بین المللی و در خور توجه در زمینه سیاست های صادرات و فروش تسلیحات، تمرکز نماید.

توانایی ترکیه برای ایجاد تعادلی مطلوب و مناسب در کشمکش جنگ بین ملاحظات اخلاقی و تجارت، که بخش لاینفک فروش تسلیحات است، به تصویر در حال شکل گیری این کشور، به عنوان یک تامین کننده سلاح شکل خواهد داد. این چالش تا کنون در استفاده روزافزون از پهپادهای ترکیه توسط کشورهای ثالث آشکار شده است. ترکیه باید از این تجربیات درس های درستی بگیرد: حتی در شرایطی که آنکارا به دنبال فرصت هایی برای گسترش سهم خود در بازار رو به رشد است، می بایست همزمان از ابتکار عمل خود مانند یک اهرم فشار برای تقویت جایگاه خود به عنوان یک بازیگر بین المللی مسئول و متحد پایبند به ناتو، استفاده کند. این دو هدف ترکیه بطور متقابل و لزوما انحصاری نمی باشد.

منبع:

Coşkun, Alper (January 18, 2022). Strengthening Turkish Policy on Drone Exports, <https://carnegieendowment.org/2022/01/18/strengthening-turkish-policy-on-drone-exports-pub-86183>

جهت ارجاع علمی: آلپر جوشکون، «تقویت سیاست خارجی ترکیه در حوزه صادرات هواپیماهای بدون سرنشین»، مترجم: محمدرضا صفری پورزاده رشتی. تاریخ انتشار در سایت مرکز: ۱۶/۳/۱۴۰۱